

[Time: 3:00 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1 Answer Any ONE of the following. (20)

- a) Define Communication. Explain the significance & key components of the communication process.

OR

- b) Explain types, principles and factors promoting effective communication.

Q.2 Answer Any ONE of the following. (20)

- a) Distinguish between Intrapersonal and Interpersonal Communication barrier.

OR

- b) Explain the principles of effective communication & role of the teacher in it.

Q.3 Answer Any ONE of the following. (20)

- a) Explain the various techniques of discussion. Enlist advantages & challenges of discussions.

OR

- b) Explain the process, advantages and disadvantages of narration mode of communication.

Q.4 Answer Any ONE of the following. (20)

- a) Explain the characteristics of ICT & impact of ICT on Education.

OR

- b) Explain the challenges in using ICT in education.

Q.5 Write short note on Any Two. (20)

- a) Scope of Communication
- b) Barriers Created by the Transmitter and Receiver
- c) Advantages & classifications of Questioning
- d) Concept of ICT

*****

(मराठी रुपांतर)

[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण: १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १.सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२.उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (२०)
- (अ) संवादाची व्याख्या करा. संवाद प्रक्रियेचे महत्त्व आणि प्रमुख घटक स्पष्ट करा.
किंवा
- (ब) प्रभावी संवादाला चालना देणारे प्रकार, तत्वे आणि घटक स्पष्ट करा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (२०)
- (अ) आत्मसंवादात्मक आणि आंतरवैयक्तिक संप्रेषणातील अडथळे यांतील फरक स्पष्ट करा.
किंवा
- (ब) प्रभावी संवादाची तत्वे आणि त्यात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (२०)
- (अ) चर्चेची विविध तंत्रे समजावून सांगा. चर्चेचे फायदे आणि आव्हाने सूचीबद्ध करा.
किंवा
- (ब) संप्रेषणाच्या कथन पद्धतीची प्रक्रिया, फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (२०)
- (अ) आय. सी. टी. ची वैशिष्ट्ये आणि शिक्षणावर आय. सी. टी. चा प्रभाव स्पष्ट करा.
किंवा
- (ब) शिक्षणात आय. सी. टी. वापरण्यातील आव्हाने समजावून सांगा.
- प्र.५ टीपा लिहा. (दोन) (२०)
- (अ) संप्रेषणाची व्याप्ती
- (ब) प्रेषक आणि प्राप्तकर्त्याद्वारे तयार केलेले अडथळे
- (क) प्रश्नाचे फायदे आणि वर्गीकरण
- (ड) आयसीटीची संकल्पना

*****